gemeente Brunssum

GEMEENTEBLAD

Officiële uitgave van de gemeente Brunssum

Nr. 525888

11 november

2026

Verordening inwonersparticipatie gemeente Brunssum 2026

De raad van de gemeente Brunssum;

Gelet op artikel 150 van de Gemeentewet;

besluit de volgende verordening vast te stellen:

VERORDENING BURGERPARTICIPATIE GEMEENTE BRUNSSUM 2026

HOOFDSTUK 1 INLEIDENDE BEPALINGEN

Artikel 1. Onderwerp verordening

Deze verordening regelt de betrokkenheid van inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden bij de ontwikkeling – mede omvattend de voorbereiding, uitvoering en evaluatie - van gemeentelijke initiatieven en beleid en de rol van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad in deze processen. Deze verordening is daarnaast van toepassing op de manier waarop de gemeente reageert of ondersteuning biedt aan initiatieven van inwoners, maatschappelijke organisaties, of andere belanghebbenden.

Artikel 2. Begripsomschrijvingen

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder:

a. Participatie: Het deelnemen van inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden aan de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid of gemeentelijke plannen, alsmede (het door de gemeente ondersteunen van) publieksinitiatieven van inwoners, bedrijven en andere belanghebbenden met impact op de lokale samenleving.
b. Burgerparticipatie: Het op initiatief van de gemeente betrekken van inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid en plannen. Inwonerpartici-patie kan de vorm aannemen van informeren, raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen.
c. Publieksinitiatief: Initiatieven van inwoners, organisaties, bedrijven of andere belanghebbenden met een overwegend maatschappelijke component, of een combinatie daarvan.
d. Overheidsparticipatie: De manier waarop de gemeente ondersteuning of een bijdrage geeft aan publieksinitiatieven van inwoners, organisaties, bedrijven of andere belanghebbenden.
e. Inspraak: Een door of namens een bestuursorgaan georganiseerde gelegenheid voor inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebben-den om hun mening over beleidsvoornemens te geven en daarover toelichting te geven en van gedachten te wisselen voorafgaand aan de definitieve besluitvorming door de gemeenteraad, of door het college van burgemeester en wethouders of de burgemeester.
f. Uitdaagrecht: het recht van ingezetenen en lokale maatschappelijke partijen om een verzoek bij het bevoegde bestuursorgaan in te dienen om de feitelijke uitvoering van een gemeentelijke taak over te nemen, als zij denken deze taak beter en/of goedkoper uit te kunnen voeren.
g. Bestuursorgaan: afhankelijk van de situatie wordt hiermee bedoeld de gemeenteraad, burgemeester of het college van burgemeester en wethouders.
h. Participatieladder: de verschillende niveaus van participatie als bedoeld in artikel 4:1 b van deze verordening.
i. Draagvlak: de mate waarin een bepaald beleid wordt aanvaard of ondersteund.

Artikel 3. Doelstelling en reikwijdte

1. Deze verordening heeft als doel de kwaliteit van lokale democratische processen te vergroten, de relatie tussen gemeente en inwoners te versterken en helderheid te scheppen over proces en rolverdeling.
2. Inwonerparticipatie en/of inspraak wordt in beginsel niet toegepast:
   a. als dit bij of krachtens wettelijk voorschrift is uitgesloten of indien er sprake is van uitvoering van regelingen van hogere overheden waarbij de gemeente geen ruimte heeft om eigen afwegingen te maken;
   b. ten aanzien van een beleidsvoornemen dat uitsluitend of hoofdzakelijk betrekking heeft op interne of organisatorische aangelegenheden van de gemeente.

3. Participatie, inspraak en uitdaagrecht wordt verleend aan inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden die lokaal actief zijn of een lokaal belang hebben.

4. Het bestuursorgaan geeft inzicht in de gemeentelijke plannen voor de stad en de afzonderlijke wijken, zodat inwoners tijdig invloed kunnen uitoefenen.
5. Het bestuursorgaan, voor te bereiden door het college van burgemees-ter en wethouders, neemt elk jaar een participatieparagraaf op in de begroting waarin de speerpunten voor participatie in het komend jaar benoemd worden.
6. Deze verordening is niet van toepassing op participatie, inspraak of andere inbreng en initiatieven van inwoners, lokale ondernemers of maatschappelijke organisaties die al zijn geregeld in andere al dan niet gemeentelijke verordeningen, regelgeving of procedures. Een uitzondering hierop is de Omgevingswet.

HOOFDSTUK 2 BURGERPARTICIPATIE

Artikel 4. Participatieproces

1. Het bestuursorgaan stelt bij de start van een proces voor de vaststelling van een visie, beleid, plan, programma of project vast of en op welke manier Inwonerparticipatie wordt toegepast. Het bestuursorgaan stelt met het oog hierop een handreiking voor participatie op. Indien inwonerparticipatie wordt toegepast, neemt het bestuursorgaan in beginsel over de volgende punten een besluit:
    a. Het doel en de intentie van de participatie.
    b. Het niveau van de participatie, waarbij een keuze wordt gemaakt uit:
        1. Informeren: Inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden worden geïnformeerd;
        2. Raadplegen: Inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden worden geraadpleegd;
        3. Adviseren: Inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden adviseren het gemeentebestuur;
        4. Coproduceren: Inwoners, organisaties, bedrijven, andere belanghebbenden en gemeente beslissen samen;
        5. Inwoners beslissen (mee): Inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden mogen beslissen (evt. binnen kaders);
        6. of een combinatie van deze niveaus.

    c. De kernvragen, de beïnvloedingsruimte en/of de inhoudelijke, financiële en overige kaders voor de participatie.
    d. De te betrekken doelgroepen, de wijze waarop verschillende groepen bewoners worden benaderd en de wijze waarop de deelnemers hun inbreng kunnen leveren.
    e. De kosten van het participatieproces.

2. Het bestuursorgaan maakt voor de start van het participatieproces het voornemen hiertoe bekend op de voor dat proces geschikte wijze.
3. Het bestuursorgaan kan voor specifieke beleidsterreinen nadere regelingen treffen.
4. Het bestuursorgaan houdt alle initiatieven die binnenkomen bij. Dit gebeurt aan de hand van een digitaal dossier dat wordt bijgehouden.

Artikel 5. Besluitvorming participatieproces

1. Het bestuursorgaan maakt voorafgaand aan de start van het participatieproces, zoals bedoeld in artikel 4:1 onder b niveaus 2 tot en met 5 van deze verordening, bekend op welke wijze de gemeente zal omgaan met de uitkomsten van het participatieproces en op welke wijze de besluitvorming zal plaatsvinden en kiest daarbij uit de volgende mogelijkheden:
    a. het bestuursorgaan neemt kennis van de uitkomsten van het participatietraject en zal nader afwegen of en in welke mate deze kunnen worden meegenomen in de politieke besluitvorming;
    b. het bestuursorgaan beschouwt de adviezen en conclusies uit het participatietraject als een zwaarwegend uitgangspunt bij politieke besluitvorming;
    c. het bestuursorgaan neemt de adviezen en conclusies uit het participatietraject over mits deze passen binnen de vooraf gestelde inhoudelijke, financiële, wettelijke en procedurele kaders.

Artikel 6. Zorgplicht participatieproces

Het verantwoordelijk bestuursorgaan draagt bij een participatieproces zorg voor:

1. Helder verwachtingenmanagement richting deelnemers bij de aanvang van het participatietraject over het proces, de tussentijdse terugkoppeling, de planning, de kaders, de ruimte voor inspraak en het participatievraagstuk;
2. een toelichting in begrijpelijke taal op de plannen voor beleid of een project en de wijze waarop de deelnemers daarbij betrokken worden;

3. inzicht in de voor het participatieproces relevante documenten. Uitzondering hierop zijn de documenten waarop een weigeringsgrond op grond van de Wet open overheid van toepassing is;
4. de toegankelijkheid van het participatiemoment. Het participatiemoment moet zowel fysiek als digitaal toegankelijk zijn;
5. begrijpelijke, (digitaal) toegankelijke en betrouwbare communicatie door de gemeente waarbij rekening gehouden wordt met deelnemers met een beperking;
6. een zichtbare gemeente die een tijdige reactie geeft op vragen of opmerkingen;
7. Onafhankelijke ambtelijke procesbegeleiding en notulering

Artikel 7. Eindverslag participatieproces

1. Ter afronding van het participatieproces, zoals bedoeld in artikel 5, maakt het bestuursorgaan een eindverslag op. Het eindverslag bevat in elk geval:
   a. een overzicht van het gevolgde participatieproces en de inhoudelijke behandeling op hoofdlijnen;
   b. een weergave van de belangrijkste uitkomsten van het participatieproces;
   c. de reactie van de gemeente op deze uitkomsten en de wijze waarop de gemeente de inbreng heeft benut bij de uitwerking van het beleidsvoorstel of uitvoeringsplan;
   d. de reactie van de participanten op deze uitkomsten.

2. Het bestuursorgaan maakt het eindverslag openbaar.
3. Het college van burgemeester en wethouders brengt het eindverslag ter kennis van de raad indien het participatie bij een raadsvoorstel betreft.

Artikel 8 Buurtnetwerken

Er zijn veel manieren waarop de gemeente Brunssum samenwerkt met de inwoners. Een van deze manieren zijn het bestaan van buurtnetwerken.
Buurtnetwerken zijn niet de enige manier van contact met de inwoners en hebben een gelijkwaardige rol en functie ten opzichte van diverse andere overlegvormen met inwoners in de gemeente Brunssum.

1. Een buurtnetwerk is een netwerk van samenwerkende actieve bewo-ners in de vorm van een zelfstandige stichting in een buurt, dat:
   a. is ontstaan vanuit initiatief van bewoners zelf;
   b. fungeert als netwerkorganisatie in een buurt;
   c. zich richt op het samen verbeteren van de buurt door activiteiten te organiseren en problemen te agenderen;
   d. geen ideologische of politieke doelstelling heeft;
   e. geen winstoogmerk heeft;

2. Buurtnetwerken zijn één manier van participatie die onderdeel kunnen zijn van vele vormen van participatie. Indien een buurtnet-werk een brede vertegenwoordiging van de buurt is kan zij een belangrijke rol spelen als buurtvertegenwoordiger voor de wijkplannen binnen de gemeente Brunssum.
3. Het bestuursorgaan maakt schriftelijke afspraken met een erkend buurtnetwerk over samenwerking gericht op activiteiten in de buurt waar het buurtnetwerk actief is.
4. De afspraken bevatten minimaal:
   a. een contactpersoon of contactpersonen vanuit de gemeente en het netwerk;
   b. de frequentie van overleg tussen de contactpersonen;
   c. belangrijkste aandachtspunten van het buurtnetwerk en waarop gemeente en netwerk samenwerken;
   d. vorm van de samenwerking;
   e. communicatie en transparantie;
   f. ondersteuning en middelen;
   g. stappen die gezet worden bij verschil van inzicht of conflict.

5. Het bestuursorgaan kan de erkenning als buurtnetwerk en de samenwerkingsafspraken schorsen indien het buurtnetwerk:
   a. niet meer voldoet aan de in het eerste lid gestelde eisen;
   b. de afspraken niet of niet volledig nakomt, of;
   c. naar het oordeel van het college om een andere reden niet functioneert.

6. In geval van een schorsing als bedoeld in het vijfde lid worden afspraken gemaakt over de termijn waarbinnen de reden van schor-sing wordt hersteld. Mocht binnen de gestelde termijn niet voldoende verbetering plaatsvinden, dan kan het college besluiten de erkenning in te trekken en de samenwerkingsafspraken op te zeggen.

Artikel 9. Omgevingswet

Het bestuursorgaan stelt voor inwoners, bedrijven en andere belanghebben-den een toekomstvisie (koerskompas) op voor participatie bij initiatieven die effect hebben op de fysieke leefomgeving.

1. De gemeente volgt de principes van het koerskompas bij de toepas-sing van instrumenten uit de Omgevingswet:
   a. de omgevingsvisie,
   b. het programma,
   c. het omgevingsplan en wijzigingen daarvan, wanneer dit nodig is om een door de gemeente geïnitieerde ontwikkeling moge-lijk te maken, en
   d. de omgevingsvergunning, wanneer deze nodig is voor een door de gemeente geïnitieerde ontwikkeling.

2. Voor buitenplanse omgevingsplanactiviteiten waarvoor het college bevoegd gezag is, stelt de gemeenteraad een lijst vast met catego-rieën van gevallen waarvoor participatie verplicht is.

HOOFDSTUK 3 OVERHEIDSPARTICIPATIE

Artikel 10. Toepassen Overheidsparticipatie

1. Overheidsparticipatie kan toegepast worden indien naar het oordeel van het bestuursorgaan het publieksinitiatief bijdraagt aan de doelstellingen van het gemeentelijk beleid, en/of anderszins een positieve maatschappelijke bijdrage levert aan de lokale samenleving.
2. Uitgangspunt is een oplossingsgerichte en constructieve benadering van deze initiatieven en het bieden van helderheid over mogelijkheden en randvoorwaarden.
3. De gemeenteraad kan jaarlijks, naast de bestaande wijkbudgetten, een budget ter beschikking stellen voor ideeën en initiatieven uit de samenleving.
4. Het bestuursorgaan kan afzien van overheidsparticipatie aan publieksinitiatieven als er redenen zijn om aan te nemen dat:
   a. er sprake is van onvoldoende draagvlak voor het initiatief bij omwonenden, belanghebbenden of de betrokken inwoners.
   b. het initiatief naar het oordeel van het college van burgemeester en wethouders op financiële, juridische of praktische gronden niet haalbaar is.
   c. het een onderwerp betreft waartegen een bezwaar- of beroeps-procedure in de zin van hoofdstuk 7 van de Algemene wet bestuursrecht loopt of onderwerpen waarover de burgerlijke rechter is gevraagd een oordeel uit te spreken;
   d. een onderwerp dat overwegend het privébelang van de indiener dient.

5. Indien het bestuursorgaan besluit om overheidsparticipatie toe te passen, kunnen zij besluiten het publieksinitiatief te ondersteunen door middel van:
   a. het (eventueel tijdelijk) ter beschikking stellen van ruimtes of huisvesting;
   b. het beschikbaar stellen van een aanjaagbudget, subsidie of andere financiële middelen;
   c. de inzet van ambtelijke expertise, netwerken of ondersteuning;
   d. andere vormen van ondersteuning.

6. Het bestuursorgaan informeert de indieners van het publieksinitiatief over het besluit om wel of niet overheidsparticipatie toe te passen.

HOOFDSTUK 4 UITDAAGRECHT

Artikel 11. Toepassen Uitdaagrecht

1. De gemeente biedt inwoners, maatschappelijke initiatieven en lokale bedrijven de mogelijkheid een voorstel te doen om de uitvoering van gemeentelijke taken over te nemen.
2. Een voorstel met betrekking tot het uitdaagrecht wordt bij het college van burgemeester en wethouders ingediend en omvat in ieder geval de volgende onderdelen:
   a. omschrijving van de taak die de indiener wil overnemen;
   b. uitleg waarom of hoe de indiener dat beter en/of goedkoper kan;
   c. duidelijkheid over de betrokkenheid, kennis of ervaring van de indiener;
   d. indicatie van het draagvlak onder belanghebbende inwoners;
   e. raming van de kosten die aan de uitvoering van de taak verbonden zijn;
   f. omschrijving van de manier waarop de indiener met de gemeente wil samenwerken of ondersteuning nodig heeft;
   g. inzicht in hoe de indiener garant staat voor de kwaliteit en de uitvoering van de taak op de langere termijn.

3. Elk voorstel wordt getoetst aan de in lid 2 van dit artikel genoemde onderdelen.

4. Indien het voorstel wordt overgenomen, voorziet het bestuursorgaan de indiener van gepaste ondersteuning. De gemaakte afspraken (over o.a. de taken, het resultaat, het budget, de looptijd en de periodieke evaluatie) worden vastgelegd in een overeenkomst. De gemeente kan op verschillende manieren faciliteren:
   a. materieel: menskracht, locaties, geld, praktische ondersteuning;
   b. formeel: regelgeving, vergunningen, richtlijnen, monitoren en meten;
   c. informeel: verbinden, inspireren, aandacht geven en communiceren.

5. Het bestuursorgaan wijst een voorstel af indien onvoldoende aannemelijk wordt gemaakt dat het voorstel voldoet aan de in lid 2 genoemde voorwaarden, of indien zij overname van de gemeentelijke taak om andere redenen onwenselijk vindt.
6. Het college van burgemeester en wethouders geeft aan de indieners binnen acht weken een eerste reactie op het voorstel. Het uiteindelijke besluit van het college van burgemeester en wethouders wordt gemotiveerd aan de indiener gestuurd.

HOOFDSTUK 5 EVALUATIE EN MONITORING

Artikel 12. Evaluatie en monitoring
1. De uitvoering van deze verordening wordt in de eerste drie jaren na vaststelling jaarlijks geëvalueerd.
2. Nadat er drie jaar zijn verstreken zal de verordening eenmaal per raadsperiode worden geëvalueerd.
3. Het college van burgemeester en wethouders zendt hiertoe aan de raad een participatieverslag.
4. Dit verslag beschrijft de wijze waarop participatieprocessen zijn georganiseerd, de rolinvulling door raad en college, de kosten, het resultaat van de participatie en de belangrijkste ervaringen. Het verslag bevat tevens informatie over bewonersinitiatieven, toegekende budgetten en over de werking van het uitdaagrecht.
5. De gemeenteraad bespreekt het participatieverslag.

HOOFDSTUK 6 OVERGANGS- EN SLOTBEPALINGEN

Artikel 13. Intrekken oude verordening
De verordening inzake de wijze waarop ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken wordt ingetrokken.

Artikel 14. Overgangsbepaling
Op inspraakprocedures die voortvloeien uit besluiten genomen voor de inwerkingtreding van deze verordening, blijven de bepalingen van de in artikel 12 genoemde verordening van toepassing.

Artikel 15. Inwerkingtreding
Deze verordening treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.

Artikel 16. Citeertitel
Deze verordening wordt aangehaald als: verordening inwonersparticipatie gemeente Brunssum 2026.

Aldus besloten tijdens de openbare vergadering van de gemeenteraad van de gemeente Brunssum van 24-01-2026.

griffier,
D. Jutten

voorzitter,
W. van der Rijt

Toelichting verordening burgerparticipatie gemeente Brunssum 2026

De gemeente Brunssum wil de kennis en ervaring van inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden inzetten bij beleid, vanaf agendavorming tot beleidsontwikkeling, besluitvorming, uitvoering en evaluatie van het beleid. Daarnaast stimuleert de gemeente Brunssum dat inwoners samen het initiatief nemen om hun straat, wijk of stad mooier, veiliger en socialer kunnen maken. Zij biedt inwoners zoveel mogelijk ruimte voor inwonersinitiatieven.

Deze verordening regelt het betrekken van inwoners bij de ontwikkeling – mede omvattend de voorbereiding, uitvoering en evaluatie - van gemeentelijk beleid en de rol van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad in deze processen. Deze verordening is daarnaast van toepassing op de manier waarop de gemeente ondersteuning biedt aan initiatieven van inwoners, organisaties, bedrijven of andere belanghebbenden.

Deze verordening wijkt af van de modelverordening van de VNG (2021). Er is gekozen voor een uitgebreidere verordening die het proces voor zowel de gemeente als de betrokkenen zoveel mogelijk verheldert en borgt.

Aanleiding
Met de voorgenomen wijziging van art 150 Gemeentewet ontstaat voor gemeenten de plicht om de inspraakverordening om te bouwen naar een participatieverordening. Het wetsvoorstel 'Wet versterking participatie op decentraal niveau' regelt dat het decentraal bestuur inwoners in staat stelt te participeren bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van beleid en gemeentelijke initiatieven. Zie voor het wetsvoorstel en de Memorie van Toelichting: https://www.internetconsultatie.nl/participatieverordening

Aanpak
Deze Participatieverordening is gebaseerd op de inhoud van diverse vastgestelde verordeningen bij andere Nederlandse gemeenten en vervolgens aangepast naar de wensen en passende maat van de gemeente Brunssum. De aanpassingen zijn tot stand gekomen door middel van diverse gesprekken met de werkgroep verbinden bestaande uit raadsleden en een collegelid en betrokken ambtenaren.

Bestuursorgaan
In de verordening wordt regelmatig gesproken over 'het bestuursorgaan'. De gemeente heeft drie bestuursorganen: de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemees-ter. Indien expliciet een van deze bestuursorganen wordt bedoeld, dan wordt dit ook als zodanig benoemd. Indien de tekst rept over 'het bestuursorgaan', dan is het afhankelijk van de bevoegdheids-verdeling rond dit thema welk bestuursorgaan bedoeld wordt. Indien het betreffende besluit tot de bevoegdheid van de gemeenteraad behoort: de gemeenteraad. In gelijke zin geldt dit voor het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester.

Publieksinitiatief
In art. 2.c wordt een publieksinitiatief gedefinieerd als een maatschappelijk initiatief van inwoners, organisaties, bedrijven of andere belanghebbenden, of een combinatie daarvan. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om initiatieven van inwoners om een speeltuintje in de buurt te realiseren, of een gezamenlijke buurttuin. Dit wordt in het artikel over Overheidsparticipatie nader uitgewerkt. Niet gedoeld wordt op initiatieven van particulieren of projectontwikkelaars, die bijvoorbeeld een bepaalde bouwlocatie willen ontwikkelen. Deze initiatieven zijn vooral gericht op het privébelang van de indiener.

In art. 2.d wordt bepaald dat inspraak wordt verleend aan inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden. Zie voor een nadere definitie van belanghebbenden art. 1, lid 2 van de Awb. Het verslag van de inspraak voldoet aan de bepalingen van de AVG.

Doelstelling en reikwijdte
Artikel 3, lid 2a Inwonersparticipatie en/of inspraak wordt in beginsel niet toepast zoals dit bij of krachtens wettelijk voorschrift is uitgesloten of indien er sprake is van uitvoering van regelingen van hogere overheden waarbij de gemeente geen ruimte heeft om een eigen afwegingen te maken. Onder de omgevingswet is er in diverse gevallen sprake van participatie.

Reikwijdte
Art. 3:3 bepaalt: Participatie, inspraak en uitdaagrecht wordt verleend aan inwoners, organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden die lokaal actief zijn of een lokaal belang hebben. Deze bepaling is met name opgenomen om de scope van de participanten te beperken tot organisaties die lokaal actief zijn. Dat betekent bijvoorbeeld dat landelijke belangengroepen niet kunnen deelnemen aan participatieprocessen in Brunssum, tenzij er sprake is van een lokale afdeling. Het betekent ook dat er sprake moet zijn van een lokaal belang voor partijen die een beroep doen op het Uitdaagrecht.

Indien bijvoorbeeld een commercieel bureau zou aangeven dat zij het proces van vergunningverlening van de gemeente zouden willen overnemen, dan is er onvoldoende sprake van lokale activiteit of een lokaal belang. Verder is de schaal van het project bepalend voor het aantal te betrekken inwoners. Bij zaken die een straat of buurt betreffen, worden alleen die inwoners uitgenodigd, maar bij zaken die de stad als geheel raken is de kring van betrokkenen ook groter.

Inzicht bieden in gemeentelijke plannen

In art. 3:4 wordt het volgende bepaald: Het bestuursorgaan geeft inzicht in de gemeentelijke plannen, in het bijzonder voor de wijken, opdat inwoners tijdig invloed kunnen uitoefenen. Dit artikel bevat een inspanningsverplichting op het gebied van actieve openbaarheid, zodat inwoners goed in staat zijn om een rol te vervullen in processen van inwonerparticipatie. Voor inwoners is het van belang om zicht te hebben op de analyses en beleidsopties die ontwikkeld worden voor hun directe leefomgeving, zodat bewoners met kennis van zaken invloed kunnen uitoefenen. De precieze uitwerking van deze bepaling is maatwerk. Het artikel kan ook gelezen worden in het licht van de inspanningsverplichting zoals is opgenomen in art. 3.1 van de Wet open overheid (Woo), welke per 1 mei 2022 in werking is getreden, waarin bepaald wordt dat overheden gehouden zijn om informatie over het beleid, inclusief de voorbereiding, uitvoering, handhaving en evaluatie actief openbaar te maken, indien dit zonder onevenredige inspanning of kosten redelijkerwijs mogelijk is.

Artikel 3:6 bepaalt: Deze verordening is niet van toepassing op participatie of andere initiatieven van inwoners, lokale ondernemers of maatschappelijke organisaties die al zijn geregeld in andere al dan niet gemeentelijke verordeningen, regelgeving of procedures. Denk hierbij aan de verdeling van wijkbudgetten op basis van de Subsidieverordening, gemeentelijke adviescommissies, al dan niet op grond van artikel 84 Gemeentewet etc.

Omgevingswet
Deze verordening is (ook) van toepassing op de voorbereiding van instrumenten onder de omgevingswet. De Omgevingswet staat in de verordening kort beschreven in artikel 9. Deze wet beschrijft participatie als volgt:

'Het in een vroegtijdig stadium betrekken van belanghebbenden (burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden) bij het proces van de besluitvorming over een project of activiteit om tijdig belangen, meningen en creativiteit op tafel te krijgen.'
Participatie kan dus een goed middel zijn om specifiek passend beleid te creëren voor een bepaald gebied of om een besluit over de ontwikkeling van een specifieke locatie duidelijker en beter af te wegen.

Onder de Omgevingswet verschuift participatie in de besluitvormingsprocedure letterlijk naar de voorkant. Hierdoor komt de initiatiefnemer eerder in gesprek met de gemeente en is de omgeving sneller op de hoogte van wat er mogelijk in de buurt gaat veranderen en waarom. Het doel hiervan is om de kloof tussen de overheid en de inwoners te verkleinen. Daarnaast geeft dit de burger de mogelijkheid om de voortgang van zijn of haar initiatief te monitoren en tijdig af te stemmen met de buurt. Door het betrekken van meerdere belanghebbenden ontstaat de behoefte voor duidelijke kaders en handvatten waarin beschreven staat hoe om te gaan met participatie.

In Brunssum streven we met participatie de volgende doelen na die aansluiten bij de Omgevingswet:
- Het vereenvoudigen van regelgeving en vergunningverlening.
- De Omgevingswet heeft als doel inwoners, organisaties en overheden te stimuleren om samen initiatieven en activiteiten te ontplooien in plaats van de nadruk te leggen op het mijden van risico's. Dit stimuleert een bredere, integrale afweging van belangen bij ruimtelijke ontwikkelingen.

Het koerskompas van Brunssum is de kapstok voor het vormgeven van participatie bij de (kern)instrumenten van de Omgevingswet. De (kern)instrumenten Omgevingswet voor gemeenten zijn: de omgevingsvisie, het programma, het omgevingsplan en de omgevingsvergunning.

Start participatieproces
Artikel 4 bevat bepalingen over de start van een participatieproces. Art 4:1 bepaalt dat het bestuursorgaan bij de start van elk participatieproces vaststelt op welke manier inwonerparticipatie wordt toegepast. Dit is de participatieladder die ook wordt beschreven in de visienota burgerbetrok-kenheid. In de praktijk zal moeten uitwijzen of daadwerkelijk bij elk proces het bevoegde bestuursor-gaan het besluit moet nemen of dat het kan worden gemandateerd.
Mandatering zou logisch en praktisch zijn aangezien participatieprocessen op den duur routinematig gaan worden, als onderdeel van onze samenlevingsgerichte werkwijze.
In de startnotitie (handreiking) wordt een participatieparagraaf opgenomen. Het gaat hierbij om een participatieparagraaf over een concreet participatieproces. Deze bepaling dwingt het bestuursorgaan om bij de start van een participatieproces goed na te denken en de hoofdlijnen van het participatieproces in 1 of 2 A4 kort en bondig weer te geven. Uit veel evaluaties blijkt dat het vaak aan de voorkant mis kan gaan.

De beslissing of er wel of niet inwonerparticipatie wordt toegepast zal vaak bij de wethouder liggen (formeel het college van burgemeester en wethouders). In zaken waarbij de raad beslissingsbevoegd is, ligt deze keuze bij de raad maar zal het college als uitvoerend orgaan dit voorbereiden. In de praktijk zullen ambtenaren vanuit hun expertise advies uitbrengen wanneer een participatieproces wenselijk wordt geacht.

Bij de start wordt ook het niveau van participatie bepaald: informeren, consulteren, adviseren, samenwerken of meebeslissen. Bij deze verschillende niveaus kunnen vervolgens weer verschillende vormen worden toegepast. Zo kan consultatie plaatsvinden via een huis-aan-huis enquête, maar ook via een digitale raadpleging. 'Meebeslissen' kan door een buurt een eigen budget te geven, maar kan ook vorm krijgen via bijvoorbeeld een referendum. Het is niet goed mogelijk om precies vooraf aan te geven welke activiteiten zich lenen voor bijvoorbeeld adviseren en welke voor meebeslissen. Maatwerk is daarbij nodig; soms moet het algemeen belang ook zwaarder wegen.

Kosten participatie
Het is belangrijk dat er aan de voorkant ook helderheid is over de kosten voor het organiseren van participatie. Bij participatie over projecten zullen deze kosten onderdeel uitmaken van het projectbudget. Vanuit de wijkbudgetten is het mogelijk om kleine initiatieven van inwoners te ondersteunen en honoreren. Indien er door inwoners een aanvraag wordt gedaan waarvoor een groter budget nodig is, vergt dit afzonderlijke besluitvorming door burgemeester en wethouders en/of de gemeenteraad.

Besluitvorming
Art. 5 bepaalt dat het bestuursorgaan aan de voorkant aangeeft op welke wijze de inbreng van bewoners zal doorwerken in de besluitvorming. Dit biedt een antwoord op een regelmatig gehoorde kritiek dat het vaak onhelder is wat er met de inbreng van inwoners gebeurt. Het is wenselijk om inwoners helderheid te geven wat er met hun inbreng gaat gebeuren (verwachtingsmanagement).

Inspraak
Art. 4.1 bepaalt: Elk bestuursorgaan besluit ten aanzien van zijn eigen bevoegdheden of inspraak wordt verleend bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid. Tenzij er een wettelijke regeling is die een bepaalde inspraakprocedure voorschrijft.
Het begrip 'gemeentelijk beleid' dient hierbij breed geïnterpreteerd te worden. Het kan ook gaan om inspraak over de uitvoering van gemeentelijk beleid. Denk aan de herinrichting van de openbare ruimte. Inspraak wordt altijd verleend indien de wet daartoe verplicht.

Verschil raadplegen en inspraak: Participatie gaat over meedenken of meedoen in het voortraject van beleidsvorming en projectvorming. Wanneer het beleids- of projectvoorstel klaar is, is in een aantal gevallen inspraak op dit voorstel mogelijk. De filosofie die we hierbij hanteren is dat er geen onnodige dubbele inspraak moet plaatsvinden. Zo zal de mate van participatie van invloed zijn op de mate van inspraak en vice versa.

Overheidsparticipatie
Artikel 10 bevat bepalingen over 'Overheidsparticipatie'. Van overheidsparticipatie is sprake indien er een initiatief komt uit de samenleving (voor bijvoorbeeld een skatebaan of een speeltuin) en de overheid daarin participeert. Het college van burgemeester en wethouders is het bestuursorgaan dat bevoegd is om te reageren op initiatieven uit de samenleving.

Art 10:3 bepaalt: De gemeenteraad kan, naast de bestaande wijkbudgetten, jaarlijks een budget ter beschikking stellen voor ideeën en initiatieven uit de samenleving.

Uitdaagrecht
De bepalingen uit dit artikel (artikel 11) bieden houvast in het geval een bestuursorgaan wordt uitgedaagd. Hoewel de normen deels ook een open karakter hebben. De afweging om in te gaan op de uitdaging zal altijd maatwerk met zich brengen.

Voor het uitdaagrecht komen alle autonome taken en lokale voorzieningen van de gemeente in aanmerking. Uitgezonderd zijn de taken die exclusief zijn voor de overheid, zoals bijvoorbeeld strafvervolging of het werk van hulpdiensten.
Ook taken die gemeenten uitvoeren namens het Rijk, medebewindstaken genoemd, komen niet in aanmerking.

Voorwaarden uitdaagrecht
- het voorstel komt uit de gemeenschap zelf en krijgt steun uit de buurt, wijk of stad waarop het initiatief zich richt;
- het voorstel wordt gedaan door een rechtspersoon of een rechtspersoon wordt naderhand gevormd;
- er wordt voldoende continuïteit geboden;
- er is bekend welke risico's het voorstel met zich meebrengt en hoe we daar mee om kunnen gaan;
- het voorstel is niet strijdig met de wet aanbesteding.

De gemeente Brunssum voorziet de mensen die van het uitdraagrecht gebruik willen maken van alle gewenste informatie, mits niet in strijd met wetgeving.

Evaluatie
Artikel 12:3 bepaalt dat de gemeenteraad in de eerste drie jaar na vaststelling elk jaar evalueert. Daarna is de afspraak dat de gemeenteraad minimaal eenmaal per raadsperiode een bespreking wijdt aan de wijze waarop de gemeente participatieprocessen heeft georganiseerd, inclusief processen van overheidsparticipatie en uitdaagrecht. De precieze vorm is nader overeen te komen. Het kan daarbij zinvol zijn dit voor te bereiden tijden een gesprek met vertegenwoordigers van de verschillende betrokken actoren (gemeenteraad, college van burgemeester en wethouders, inwoners en ambtenaren).